

Fimmtudaginn 1. desember 1994.

Nr. 285/1991.

**Dómsmálaráðherra
fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs og
ríkissaksóknari**

(Guðrún Margrét Árnadóttir hrl.)

gegn

Ingimundi Jónssyni

(Gunnar Jóhann Birgisson hrl.) og

gagnsök

Rannsókn opinbers máls. Valdmörk. Hald á munum. Frelsisskerðing. Mannréttindi. Miskabætur. Höfundaréttur. Fyrning.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Hrafn Bragason, Garðar Gíslason, Haraldur Henrysson og Pétur Kr. Hafstein og Ingibjörg Benediktsdóttir, settur hæstaréttardómari.

Aðaláfrýjendur skutu málinu til Hæstaréttar með áfrýjunarstefnu 5. júlí 1991, en því var gagnáfrýjað 29. október 1991 að fengnu gagnáfrýjunarleyfi 16. sama mánaðar.

Aðaláfrýjendur krefjast þess aðallega, að þeir verði sýknaðir af öllum kröfum gagnáfrýjanda og þeim dæmdur málskostnaður í héraði og fyrir Hæstarétti. Til vara krefjast þeir þess, að dæmdar fjárhæðir verði lækkaðar verulega og málskostnaður þá felldur niður.

Gagnáfrýjandi krefst þess aðallega, að aðaláfrýjendur verði dæmdir til þess að greiða sér skaðabætur samkvæmt XVIII. kafla laga nr. 74/1974 um meðferð opinberra mála, sbr. nú XXI. kafla laga nr. 19/1991 um sama efni, að fjárhæð 14.924.800 krónur, með dráttarvöxtum frá 22. desember 1986 til greiðsludags. Til vara krefst hann skaðabóta, að fjárhæð 5.109.750 krónur, með dráttarvöxtum sama tíma. Þá krefst hann málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti, eins og málið væri ekki gjafsóknarmál, en hann nýtur gjafsóknar samkvæmt 154. gr. laga nr. 74/1974, sbr. nú 178. gr. laga nr. 19/1991.

I.

Atvikum málsins er lýst í hinum áfrýjaða dómi. Með bréfi dómsmálaráðherra til lögreglustjórans í Reykjavík 9. desember 1986 var mælt fyrir um samræmdar aðgerðir gegn myndbandaleigum í

Reykjavík og nálægum byggðarlögum auk Suðurnesja. Eftirlitið átti að beinast að „ofbeldismyndum, klámmyndum, tilvist verslunarleyfa, bókhaldi og skattskilum, svo og hugsanlegum brotum gegn höfundalögum nr. 73/1972 með áorðnum breytingum nr. 78/1984“.

Með lögum nr. 57/1961 um breyting á lögum nr. 27/1951 um meðferð opinberra mála var ákærvaldið þegið undan dómsmálaráðherra og fengið sérstökum embættismanni, saksóknara ríkisins, sbr. lög nr. 82/1961 um meðferð opinberra mála. Samkvæmt þeim skyldi saksóknari „hafa gætur á afbrotum, sem framin eru,“ og kveða á um og hafa yfirstjórn og eftirlit með rannsókn opinberra mála. Haldast skyldu þau sérákvæði í lögum, þar sem svo er mælt, að dómsmálaráðherra kveði á um rannsókn, höfðun og áfrýjun opinberra mála. Þá átti dómsmálaráðherra að hafa eftirlit með framkvæmd ákærvalds og gat krafið saksóknara skýrslna um einstök mál. Þessi ákvæði voru óbreytt í 20. gr. og 21. gr. laga nr. 74/1974, sbr. nú 25. gr., 26. gr. og 27. gr. laga nr. 19/1991. Með hliðsjón af framangreindum lagaákvæðum um skipan rannsóknar- og ákærvalds hefði verið rétt, að ríkissaksóknari hefði haft frumkvæði að lögregluaðgerðum af þessu tagi eða ráðuneytið beint þeirri ósk til hans, ef það taldi þess þörf að beita sér fyrir slíku eftirliti. Hins vegar verður við það að miða, að ríkissaksóknari hafi verið með í ráðum um þessar aðgerðir.

II.

Haldlagning á myndböndum hjá gagnáfrýjanda 22. desember 1986 fór að lögum, eins og staðfest var með dómi Hæstaréttar 9. janúar 1987. Á það verður fallist með héraðsdómi, að gagnáfrýjanda hafi ekki tekist að færa sönnur að þeirri staðhæfingu sinni, að hann hafi verið beittur óþarfa-harðræði af hálfu lögreglu, þegar haldlagningin fór fram. Gagnáfrýjanda var meinuð för úr starfsstöð sinni, á meðan aðgerðir lögreglu stóðu yfir, en af gögnum málsins verður ekki ráðið, hvort hann var þá handtekinn í skilningi 61. gr. þágildandi laga nr. 74/1974 eða hvort úrræðum 65. gr. var beitt. Með hliðsjón af 4. mgr. 61. gr. laganna hefði verið rétt að leyfa gagnáfrýjanda að hafa samband við lögmann þegar í upphafi aðgerða, en það fékk hann ekki fyrr en um það bil tveimur klukkustundum síðar, þegar

úrskurður sakadóms Reykjavíkur um húsleit og haldlagningu lá fyrir. Þetta haggar þó ekki framangreindri niðurstöðu.

Eigi skiptir máli við úrlausn um bótarétt gagnáfrýjanda, á hvern veg samráði lögreglu við Kvikmyndaeftirlit ríkisins og Samtök rétt-hafa myndbanda á Íslandi var háttað, áður en til lögregluaðgerða kom.

III.

Samkvæmt 2. gr. laga nr. 33/1983 um bann við ofbeldiskvikmynd-um skyldu innflytjendur, framleiðendur eða dreifingaraðilar og sýn- endur kvikmynda kveðja skoðunarmenn samkvæmt VI. kafla þá- gildandi laga nr. 53/1966 um vernd barna og ungmenna til að leggja mat á sýningarhæfni kvikmynda. Fram er komið í málinu, að Kvik- myndaeftirlit ríkisins annaði ekki á þessum tíma skoðun og merk- ingu allra þeirra myndbanda, sem voru á markaði við gildistöku laga nr. 33/1983, en fyrir þann tíma fór skoðun kvikmynda eingöngu fram í kvikmyndahúsum. Samkvæmt framlagðri skýrslu Auðar Eydal, forstöðumanns Kvikmyndaeftirlits ríkisins, var sá háttur hafður á að láta dreifingaraðilum myndbanda í té vottorð eftir skoðun myndar hjá eftirlitinu ásamt tilteknum fjölda merkimiða, og áttu þeir þá sjálfir að líma miðana á spólur og hlífðarkápur. Ljóst er af gögnum málsins, að veruleg brögð hafa verið að því, að í útleigu hafi verið ómerkt myndbönd, sem Kvikmyndaeftirlit ríkisins hafði þó skoðað.

Í skýrslum lögreglu gætir nokkurrar ónákvæmni um fjölda mynd- banda gagnáfrýjanda. Þar kemur fram, að lagt hafi verið hald á 967 myndbönd hjá honum, en farið hafi verið yfir 988 myndir. Af þeim munu fjórar eða fimm hafa verið á bannlista Kvikmyndaeftirlits ríkisins sem ofbeldismyndir og ein eftirgerð, en gagnáfrýjandi veitti að lokum viðtöku 984 myndböndum. Af þessum myndböndum báru 973 ekki með sér heimild rétthafa til sýningar, og var meðferð gagn- áfrýjanda á þeim talin fela í sér brot á höfundalögum nr. 73/1972. Í yfirlitsskýrslu segir, að 74 myndbönd hafi verið með merki kvik- myndaeftirlitsins, en 899 hafi verið ómerkt.

Engra gagna nýtur í málinu um það, hversu mörg þessara ómerkту myndbanda hafi áður hlotið skoðun Kvikmyndaeftirlits

ríkisins. Gagnáfrýjanda var að lögum óheimilt að hafa óskoðuð og ómerkt myndbönd á boðstólum til útleigu, og er ábyrgð hans óhád verkframkvæmd kvikmyndaeftirlitsins. Hann hefur á engu stigi málsins sýnt fram á, að hann hafi haft heimild rétthafa til sýningar 973 myndbanda eða að hluti myndbandanna umfram 74 eintök hafi verið sams konar myndbönd og Kvikmyndaeftirlit ríkisins hafði skoðað og heimilað sýningar á.

IV.

Í bréfi sínu til Rannsóknarlögreglu ríkisins 7. febrúar 1990 lýsti ríkissaksóknari því, að eigi þættu efni til frekari aðgerða í máli gagnáfrýjanda af ákærvaldsins hálfu. Í bréfinu sagði, að gagnáfrýjandi hefði ekki lagt fram gögn því til sönnunar, að hann hefði heimild til útleigu myndbandanna. Til rökstuðnings niðurfellingu var vísað til samkomulags milli Samtaka rétthafa myndbanda og Samtaka íslenskra myndbandaleigna 19. janúar 1988, afstöðu kæranda og bréfs frá lögmanni gagnáfrýjanda 12. júlí 1989, en þessara gagna getur síðar. Verður eigi talið, að fullnægt sé bótaskilyrði 2. tl. 150. gr. laga nr. 74/1974. Þá er og ljóst, að nægilegt tilefni og lögmælt skilyrði voru til aðgerða lögreglu á hendur gagnáfrýjanda 22. desember 1986, sbr. 1. og 2. tl. 151. gr. laganna.

V.

Hin umdeilda haldlagning hjá gagnáfrýjanda fór fram 22. desember 1986, eins og áður greinir. Reynt var að skila gagnáfrýjanda þremur myndböndum 7. janúar 1987, en hann neitaði viðtöku þeirra. Lögmaður hans ritaði dómsmálaráðuneytinu 8. janúar sama ár og krafðist þess, að myndböndunum yrði skilað ásamt lista yfir þau, svo að gagnáfrýjanda gæfist færi á að krefjast skaðabóta fyrir dómstólum. Því bréfi var ekki svarað. Lögregla virðist í febrúar 1987 hafa lokið athugun og skráningu þeirra myndbanda, sem hald var lagt á hjá gagnáfrýjanda. Honum var hvorki þá né síðar afhent skrá lögreglunnar um hin haldlögðu myndbönd. Lögreglustjórinn í Reykjavík sendi Rannsóknarlögreglu ríkisins málið til frekari meðferðar 18. ágúst 1987.

Hinn 19. janúar 1988 undirrituðu framkvæmdastjórar Samtaka rétthafa myndbanda og Samtaka íslenskra myndbandaleigna samkomulag um það meðal annars að beita sér fyrir því, að gerðar yrðu

sáttir í þeim málum, sem til rannsóknar voru vegna lögregluaðgerða og haldlagningar hjá myndbandaleigum í desember 1986 og janúar 1987. Sáttirnar áttu að byggjast á því, að allt haldlagt myndbandaefni, sem höfundaréttargjald hefði ekki verið greitt af, yrði gert upptækt til Samtaka rétthafa myndbanda. Skaðabóta- og refsikröfur rétthafa yrðu dregnar til baka og til þess mælst við ákærvaldið, að ekki yrði ákært í málunum að öðru leyti. Framkvæmdastjóri Samtaka rétthafa myndbanda bar fyrir dómi, að rannsóknarlögreglustjóra ríkisins hefði verið kynnt, að samkomulag þetta væri í undirbúningi, en ekki er ljóst, hvenær það var gert.

Lögmaður gagnáfrýjanda ritaði rannsóknarlögreglustjóra ríkisins bréf 25. apríl 1989 og sagði, að þolinmæði gagnáfrýjanda væri á protum og vildi hann fá á hreint, hver réttarstaða sín væri í málinu. Hann óskaði svara við því, hvort opinber rannsókn væri í gangi, hvort og þá hvenær opinbert mál yrði höfðað og hvort og hvenær umræddum myndböndum yrði skilað. Þessu bréfi var ekki svarað, en gagnáfrýjandi var kvaddur til skýrslutöku hjá rannsóknarlögreglunni 1. júní 1989, hinnar fyrstu og einu í málinu. Lögmaðurinn ritaði rannsóknarlögreglunni að nýju 12. júlí sama ár og vísaði til viðræðna og hugmynda um samkomulag. Það átti að felast í því, að gagnáfrýjandi fengi myndböndin afhent til einkanota og félli þá frá öllum hugsanlegum kröfum á hendur ríkisvaldinu. Svára var óskað innan tíu daga, en ekkert svar barst.

Eins og áður greinir, voru gagnáfrýjanda afhent myndböndin 2. apríl 1990, eftir að ríkissaksóknari felldi málið niður með bréfi til rannsóknarlögreglustjóra ríkisins 7. febrúar sama ár. Gagnáfrýjanda var ekki tilkynnt formlega um þær lyktir málsins. Lögmaður hans ritaði ríkissaksóknara 28. september 1990 og spurði, hvort málinu væri lokið af hálfu ákærvaldsins og hvort rannsóknin hefði verið felld niður. Ríkissaksóknari svaraði lögmanninum 31. október sama ár, eftir að mál þetta hafði verið höfðað, og greindi frá framangreindu bréfi sínu til rannsóknarlögreglunnar.

VI.

Í 6. gr. Evrópuráðssamnings um verndun mannréttinda og mannfrelsis frá 4. nóvember 1950, sem birtur var hér á landi með auglýsingu nr. 11/1954 og veitt var lagagildi ásamt síðari viðaukum með

lögum nr. 62/1994, segir meðal annars, að sakaður maður eigi rétt til réttlátrar og opinberrar málshöfðunar innan hæfilegs tíma fyrir sjálfstæðum og óvilhöllum dómstóli. Hann skal án tafar fá vitneskju í smáatriðum um eðli og orsök þeirrar ákæru, sem hann sætir. Í 1. mgr. 138. gr. laga nr. 74/1974 segir, að hraða skuli meðferð opinberra mála fyrir dómi eftir füngum, sbr. nú 1. mgr. 133. gr. laga nr. 19/1991. Þá segir í 38. gr. laga nr. 74/1974, að lögreglumenn skuli gæta þess í störfum sínum, að mönnum verði ekki gert tjón, óhagræði eða miski framur en óhjákvæmilegt er, eftir því sem á stendur.

Ljóst er, að rannsókn lögreglu eftir haldlagningu hjá gagnáfrýjanda 22. desember 1986 fór mjög úr böndum og vítavert seintlát einkenndi alla meðferð málsins. Erindum lögmanna hans til lögregluvalda var ekki svarað, og hann fékk hvorki upplýsingar um framvindu rannsóknarinnar né heiti og fjölda þeirra myndbanda, sem lögregla lagði hald á. Hann var ekki kvaddur til skýrslutöku hjá lögreglu fyrr en rúmu tveimur og hálfu ári eftir haldlagninguna, og honum var ekki gerð sérstök grein fyrir niðurfellingu rannsóknar rúmum þremur árum eftir hana, sbr. 3. mgr. 42. gr. laga nr. 74/1974. Samningsumleitarnir hagsmunaaðila í myndbandaviðskiptum kunna að varpa einhverju ljósi á þá töf, sem varð á afgreiðslu máls gagnáfrýjanda, en þær fá með engu móti réttlætt þennan óhæfilega drátt.

Þótt hinni umræddu haldlagningu hjá gagnáfrýjanda hafi ekki verið áfátt að lögum, verður engu að síður að telja, að meðferð málsins hjá rannsóknaraðilum, sem á eftir fór og að framan er lýst, hafi verið svo andstæð þeim rétti sakaðra manna, sem varinn er í lögum um meðferð opinberra mála og skýra verður með hliðsjón af Mannréttindasáttmála Evrópu, að gagnáfrýjanda beri bætur eftir grunnreglum síðari málsliðar 2. tl. 151. gr., sbr. 3. tl. 154. gr., þágildandi laga nr. 74/1974, sbr. nú b-lið 176. gr. laga nr. 19/1991. Þar sem gagnáfrýjanda voru ekki tilkynntar lyktir rannsóknar á hendur honum og ósannað er, að hann hafi fengið vitneskju um þær sex mánuðum fyrir höfðun þessa máls, geta aðaláfrýjendur ekki borið fyrir sig fyrningu samkvæmt 157. gr. laga nr. 74/1974.

Gagnáfrýjandi hefur ekki sýnt fram á rétt sinn til útleigu þorra þeirra myndbanda, sem hald var lagt á. Þá nýtur ekki gagna um það, að myndböndin hafi orðið fyrir vatnsskemmdum í vörslu lögreglunnar. Er því ekki grundvöllur til að bæta honum fjártjón.

Miskabætur honum til handa þykja hæfilega ákveðnar 200.000 krónur. Þær skulu bera dráttarvexti samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá uppsögu þessa dóms til greiðsludags, sbr. 15. gr. laganna.

Aðaláfrýjendur skulu greiða gagnáfrýjanda málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, eins og í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð :

Aðaláfrýjendur, dómsmálaráðherra, fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs og ríkissaksóknari, greiði gagnáfrýjanda, Ingimundi Jónssyni, 200.000 krónur með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá uppsögu þessa dóms til greiðsludags.

Allur kostnaður málsins greiðist úr ríkissjóði, þar með talin málflytningsspóknun talsmanns gagnáfrýjanda í héraði og fyrir Hæstarétti, Gunnars Jóhanns Birgissonar héraðsdómslögmanns, 150.000 krónur.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 19. apríl 1991.

1.0.

Mál þetta, sem tekið var til dóms föstudaginn 5. apríl sl., hefur Ingimundur Jónsson, kt. 030947-3209, Jóruseli 17, Reykjavík, höfðað fyrir bæjarþinginu með stefnu, þingfestri 16. október 1990, á hendur dómsmálaráðherra, Óla Þ. Guðbjartssyni, kt. 270835-4229, og fjármálaráðherra, Ólafi Ragnari Grímssyni, kt. 140543-3229, fyrir hönd ríkissjóðs, kt. 550169-2829, til greiðslu skaðabóta samkvæmt XVIII. kafla laga nr. 74/1974. Þá er og stefnt Hallvarði Einvarðssyni ríkissaksóknara, kt. 021231-2669, til þess að gæta réttar ríkisvaldsins samkvæmt ákvæðum 154. gr. laga nr. 74/1974.

Dómkröfur stefnanda eru eftirgreindar:

1. aðallega, að stefndu verði dæmdir til greiðslu skaðabóta samkvæmt XVIII. kafla laga nr. 74/1974, að fjárhæð 14.924.800 kr., ásamt [nánar tilgreindum vöxtum],

2. til vara, að stefndu verði dæmdir til greiðslu skaðabóta samkvæmt XVIII. kafla laga nr. 74/1974, að fjárhæð 5.109.750 kr., ásamt [nánar tilgreindum vöxtum].

3. Bæði í aðal- og varakröfu gerir stefnandi kröfu um, að dráttarvextir leggist við tildæmdan höfuðstól á 12 mánaða fresti, í fyrsta sinn 12 mán-

uðum eftir upphafsdag vaxtanna. Auk þess krefst hann málskostnaðar að skaðlausu samkvæmt gjaldskrá Lögmannafélags Íslands, eins og um væri að ræða gjafsóknarmál, en hann segir stefnanda hafa samkvæmt ákvæðum 154. gr. laga nr. 74/1974 gjafsókn í máli þessu, og beri málskostnaðarfjárhæðin dráttarvexti frá 15. degi eftir dómsuppsögu til greiðsludags.

Stefndu gera þær dómkröfur aðallega, að þeir verði sýknaðir af öllum kröfum stefnanda og þeim tildæmdur málskostnaður úr hendi hans að mati réttarins og að málskostnaðarfjárhæðin beri dráttarvexti frá 15. degi eftir dómsuppsögu skv. 3. mgr. 175. gr. laga nr. 85/1936, sbr. 21. gr. laga nr. 54/1988.

Til vara krefjast þeir, að stefnukröfurnar verði stórlega lækkaðar og málskostnaður verði í því tilviki látinn niður falla.

Sáttaumleitanir fyrir dómi hafa ekki borið árangur.

2.0.

Stefnandi segir málavexti vera þá, að 22. desember 1986, nánar tiltekið kl. 17.00, hafi tveir lögglumenn komið í fyrirtæki stefnanda, Vídeóspóluna, Holtsgötu 1, Reykjavík, og lokað fyrirtækinu.

Stefnandi, Ingimundur Jónsson, eigandi Vídeóspólunnar, hafi verið fjarverandi, þegar þetta hafi gerst. Starfsmaður stefnanda, Jón Kristjánsson, hafi fengið að hringja í hann eftir nokkurt málþóf, og hafi stefnandi komið í fyrirtæki sitt nokkrum mínútum síðar.

Lögglumennirnir hafi spurt stefnanda að því, hvort hann væri með einhverjar ofbeldismyndir eða klámmyndir til útleigu. Jafnframt hafi þeir spurt hann um verslunarleyfi. Stefnandi hafi beðið um að fá að sjá einhverja pappíra eða skjöl, sem staðfestu, að þeir hefðu heimild fyrir því að loka fyrirtæki hans. Lögglumennirnir hafi sýnt honum bréf frá dómsmálaráðuneytinu, þar sem komið hafi fram, að löggluyfivöld hafi átt að kanna hjá vídeóleigum verslunarleyfi, reikningsskil, ofbeldis- og klámmyndir og ætluð brot gegn höfundaréttarlögum. Stefnandi hafi ekki fengið afrit af bréfi þessu.

Stefnandi hafi ekki sætt sig við umrædda heimild lögglunnar og talið aðgerðirnar ólögmatar. Hafi hann beðið um að fá að hringja í lögfræðing, en ekki fengið. Hafi honum verið sagt, að ef hann héldi ekki ró sinni, yrði hann handjárnaður. Eftir mikið málþóf hafi honum verið leyft að hringja eitt símtal. Hafi hann náð sambandi við lögfræðing, sem hafi sagt honum að krefjast þess að fá dómsúrskurð um lögmati aðgerðarinnar. Stefnandi hafi farið að ráðum lögfræðingsins og beðið um úrskurð. Skömmu síðar hafi fleiri lögglumenn komið á staðinn ásamt Þórði Þórðarsyni, fulltrúa lögglustjórans í Reykjavík. Skömmu síðar hafi löggluþjónn komið með úrskurð frá sakadómi Reykjavíkur, þar sem heimiluð hafi verið húsleit í

myndbandaleigunni Vídeóspólunni. Hvorki hafi rökstuðningur í forsendum úrskurðar sakadóms Reykjavíkur verið nokkur né hafi krafa lögreglustjórans í Reykjavík um hútleit verið rökstudd með fullgildum rökum. Í úrskurðinum sé einfaldlega vísað til þess, að nú standi yfir eftirlitsátak með ofbeldismyndum, sbr. lög nr. 33/1983, klámmyndum, tilvist verslunarleyfa, bókhaldi og skattskilum, svo og ætluðum brotum gegn höfundalögum, sbr. lög nr. 78/1984, eins og segi í úrskurðinum. Á þessum grundvelli hafi krafa lögreglustjórans í Reykjavík verið tekin til greina með vísun í 48. gr. og 51. gr. laga nr. 74/1974.

Því næst hafi lögreglan byrjað að yfirfara bókhald og leita að klámmyndum og ofbeldismyndum. Þá hafi verið lagt hald á öll myndbönd, sem ekki hafi verið merkt af Kvikmyndaeftirliti ríkisins eða íslenskum umboðsaðilum. Þetta hafi verið gert, þrátt fyrir það að stefnandi hafi bent lögreglumönnum á, að vegna mannekle hefði Kvikmyndaeftirlit ríkisins ekki getað fullnægt skyldum sínum að skoða öll myndbönd, og því væru ekki öll myndbönd merkt af kvikmyndaeftirlitinu. Um 40% af öllum myndböndum Vídeóspólunnar hafi verið tekin í þessum aðgerðum. Stefnandi hafi ekki fengið tækifæri til þess að skrá myndböndin, sem lagt hefði verið hald á. Hið eina, sem hann hefði fengið vitneskju um, væri fjöldi myndbanda, sem lagt hefði verið hald á. Voru þau sögð hafa verið 967 að tölu. Aðgerðum lögreglunnar hafi lokið kl. 23.30.

Eftir aðgerðirnar hafi velta í fyrirtæki stefnanda dregist saman. Þessar samræmdu aðgerðir lögreglunnar hafi fengið mikla umfjöllun í fjölmiðlum. Eigendur myndbandaleigna hafi verið stimplaðir sem glæpamenn, og hafi það komið niður á útleigu myndbanda. Mikil vinna, tími og fjármagn hafi farið í það að koma fyrirtæki stefnanda á skrið að nýju.

Stefnandi hafi reynt nokkrum sinnum að fá upplýsingar um það, hvaða myndbönd lögreglan hefði tekið, en án árangurs. Snemma árs 1989 hafi Ingimundur fengið vitneskju um, að málið væri í höndum Rannsóknarlögreglu ríkisins. Lögmaður stefnanda innti Rannsóknarlögreglu ríkisins eftir gangi málsins í bréfi, dagsettu 25. apríl 1989, og hvort umræddum myndböndum yrði skilað aftur. Fátt hafi orðið um svör, en þó hafi stefnandi verið kallaður til yfirheyrslu vegna málsins. Þar hafi ekkert nýtt komið fram. Hinn 28. september 1990 hafi lögmaður stefnanda skrifað bréf fyrir hans hönd til ríkissaksóknara. Í bréfinu hafi verið spurt, hvort rannsókn málsins væri lokið og hvort málið hefði verið fellt niður. Engin svör hafi borist.

Hinn 2. apríl 1990 hafi stefnandi verið skilað 984 myndböndum eða fleiri böndum en tekin höfðu verið á sínum tíma. Í skýrslu, sem unnin hafi verið af lögreglunni í Reykjavík um myndbönd þau, sem hald hafi verið lagt á,

séu taldir upp titlar, sem stefnandi kannist ekkert við, og ljóst sé, að hafi aldrei tilheyrt Vídeospólunni.

Í umræðum á Alþingi, nánar tiltekið í sameinuðu þingi 10. desember 1987, hafi komið fram hörð gagnrýni á aðgerðir lögreglunnar. Dómsmálaráðherra hafi varið aðgerðir lögreglunnar, en viðurkennt þó, að hvorki væru línurnar, hvað höfundaréttinn snerti, skýrar né heldur hlutverk hins opinbera í málum af þessu tagi. Í umræðunum hafi komið fram, að rétt væri, að ríkið greiddi gerðarþolum leigu fyrir myndböndin, sem lagt hefði verið hald á.

6.0.

Forsendur og niðurstaða.

Tilfni aðgerða þeirra, sem mál þetta snýst um, var eftirlitsátak með myndbandaleigum, sem dómsmálaráðuneytið taldi tilfni til að framkvæma. Ekki verður séð, að haldlagningunni hafi að formi til verið ábótavant, enda fór hún fram á grundvelli húsleitarúrskurðar sakadóms Reykjavíkur, upp kveðnum 22. desember 1986, sem staðfestur var með dómi Hæstaréttar 9. janúar 1987.

Í þeim dómi segir m. a.: „Í fyrirmælum dóms- og kirkjumálaráðuneytisins, sem getið er í hinum kærða úrskurði, kemur fram, að tilfni þeirra hafi verið ábendingar frá Kvikmyndaeftirliti ríkisins.“ Síðar segir enn fremur: „Samkvæmt lögregluskýrslu, sem lögð hefur verið fram í málinu, fór fram með heimild í hinum kærða úrskurði leit í húsakynnum Vídeospólunnar, og var lagt hald á 967 myndbönd. Í skýrslunni segir, að fundist hafi þó nokkuð margar spólur, sem ekki voru merktar af kvikmyndaeftirlitinu, og mikið af spólum, sem ekki voru merktar íslenskum umboðsaðilum. Verður að ætla, að eigi hafi verið tók á að kanna myndböndin strax á vettvangi. Lögreglurannsóknin beinist sérstaklega að því að upplýsa, hvort varnaraðili hafi brotið ákvæði laga nr. 33/1983 um bann við ofbeldiskvikmyndum og ákvæði höfundalaga nr. 73/1972, sbr. lög nr. 78/1984. Samkvæmt 43. gr. laga nr. 74/1974 skal leggja hald á muni, sem ætla má, að hafi sönnunargildi í opinberu máli, eða ætla má, að gerðir verði upptækir.“ Stefnandi krefst bóta fyrir fjártjón og miska, er hann telur sig hafa orðið fyrir, vegna þess að hald hafi verið lagt á 967 myndbönd, en þær aðgerðir hafi verið tilfelnislausar og lög-mæt skilyrði skort.

Af málgögnum má ráða, að flest þau myndbönd, sem hald var lagt á, hafi annaðhvort ekki borið þess merki, að þau hafi verið skoðuð af Kvikmyndaeftirliti ríkisins, eða verið merkt íslenskum umboðsaðilum. Dómur-

inn telur, að til þess að fullar bætur vegna upphafsáðgerðanna verði til-
dæmdar í bótamáli sem þessu, verði tjónþoli að sýna fram á, að hann hafi
átt rétt til leigu myndbandanna. Þótt ekki hafi verið sýnt fram á það af
hálfu réttihafa, að þessi starfsemi væri ólögmat, hvílir samt sem áður á tjón-
þola sönnunarbyrðin um, að brotið sé á rétti, sem hann eigi tvímælalaust
tilkall til.

Í dómi sakadóms Reykjavíkur, upp kveðnum 19. febrúar 1990 í saka-
dómsmálinu: ákærvaldið gegn Björgvin Ólafssyni, Guðrúnu Elise Jacob-
sen og Pétri Ólafi Pálssyni, var til úrlausnar, hvort ákærðu hefðu brotið
gegn ákvæðum 3. gr., sbr. 1. mgr. 8. gr. og 1. tl. 2. mgr. 54. gr. höfundalaga
nr. 73/1972, sbr. lög nr. 78/1984, sbr. 1. og 2. tl. 4. gr. fylgiskjals nr. I með
auglýsingu nr. 110/1947 um inngöngu Íslands í Bernarsambandið, sbr. lög nr.
74/1947 um inngöngu Íslands í Bernarsambandið og auglýsingu nr. 82/1956
um aðild Íslands að alþjóðasamningi um höfundarétt. Ákærðu voru sýknuð
af ákæru í máli þessu á þeirri forsendu, að höfundaréttur að erlendum kvik-
myndum njóti ekki refsiverndar hér á landi, nema hlutaðeigandi ríki sé að-
ili að Bernarsambandinu og sú aðild hafi verið auglýst í Stjórnartíðindum. Í
framangreindu sakadómsmáli var talið, að síðargreinda skilyrðinu hefði
ekki verið fullnægt, og var því sýknað af ákæruatriðum. Af framangreind-
um dómi verða ekki dregnar aðrar ályktanir en þær, að höfundaréttur að
erlendum kvikmyndum njóti ekki refsiverndar hér á landi nema að framan-
greindum skilyrðum fullnægðum.

Dómurinn lítur svo á, að það hafi ekki leyst stefnanda undan ábyrgð
samkvæmt lögum nr. 33/1983 um bann við ofbeldiskvikmyndum, að kvik-
myndaefirlitið hafi átt í örðugleikum með að anna hlutverki sínu lögum
samkvæmt. Af gögnum málsins má ráða, að einungis 4 eða 5 myndbönd
hafi fundist hjá stefnanda, sem hafi verið á bannlista Kvikmyndaefirlits
ríkisins. Á hinn bóginn kom fram í yfirheyrslum fyrir dómi, að hugsanlegt
væri, að einhver myndbönd, sem lagt hefði verið hald á, hefðu þegar verið
skoðuð af kvikmyndaefirlitinu, þótt þau bæru þess ekki merki, en rekja
mætti þessi vinnubrögð til manneklu Kvikmyndaefirlits ríkisins.

Við munnlega skýrslutöku fyrir dómi kom fram hjá þáverandi forstöðu-
manni Kvikmyndaefirlits ríkisins, að ekki hefði verið haft samráð við kvik-
myndaefirlitið um þessa sérstöku áðgerð. Enn fremur bar hann fyrir rétti,
að hann hefði ráðið frá því, að staðið yrði að áðgerðunum með þeim hætti,
sem raun varð á, ef til hans hefði verið leitað. Verður að telja, að undirbún-
ingi áðgerðanna hafi að þessu leyti verið ábótavant og ekki í samræmi við
fyrirmæli dómsmálaráðuneytisins í bréfi til lögreglustjórans í Reykjavík,
dagsettu 9. desember 1986. Verður því að álykta, að markmið áðgerðanna

hafi öðru fremur verið að gera upptæk myndbönd vegna ætlaðra brota á höfundarétti.

Með tilvísun til þess, sem hér hefur verið rakið, verður ekki séð, að á þeim tíma, er haldlagningin fór fram, hafi legið ljóst fyrir um rétt stefnanda til leigu greindra myndbanda. Að þessu virtu og sé litið til áðurgreinds dóms Hæstaréttar frá 9. janúar 1987, verður að telja, að tilefni hafi verið nægjanlegt til aðgerðanna og þær því réttlætanlegar, eins og á stóð.

Stefnandi telur, að aðgerðin sjálf hafi verið framkvæmd með ruddalegum og klaufalegum hætti af hálfu lögreglunnar. Ruðst hafi verið inn í fyrirtæki sitt og því lokað. Reynt hafi verið að koma í veg fyrir, að stefnandi hringdi til þess að kanna réttarstöðu sína. Vinnuaðferðir lögreglunnar hafi þannig verið vafasamar. Myndbönd hafi verið fjarlægð, án þess að stefnanda gæfist tóm til að skrá, hvað tekið hefði verið, o. fl.

Stefndu vísa þessum staðhæfingum á hinn bóginn á bug. Ekkert styðji, að framkvæmd hafi verið með þeim hætti, sem stefnandi lýsi. Í hvívetna hafi verið löglega staðið að aðgerðunum og í samræmi við reglur VI. og VII. kafla oml.

Dómurinn er þeirrar skoðunar, að gegn mótmælum stefndu verði að leggja sönnunarbyrðina á stefnanda fyrir staðhæfingum hans um ruddaskap lögreglunnar. Verður að telja, að honum hafi ekki tekist sú sönnun. Á hinn bóginn þykir upplýst, að nokkur höft hafi verið lögð á stefnanda, er aðgerðirnar fóru fram, og að þeim hafi upphaflega verið fylgt óþarflega fast eftir á myndbandaleigunni; t. d. var stefnanda ekki gefinn kostur á að skrá hjá sér, á hvaða myndbönd hald var lagt. Hefði a. m. k. verið eðlilegt, að honum hefði, svo fljótt sem kostur var, verið afhentur listi yfir þau myndbönd, sem hald var lagt á. Þykir rétt að taka tillit til þess við úrlausn þessa máls stefnanda til ábata, hversu harkalega var gengið til verks í upphafi.

Rekstur málsins mun í stórum dráttum hafa verið með þeim hætti, að leit og haldlagning hjá stefnanda fór fram 22. desember 1986. Að lokinni skoðun var reynt 7. janúar 1987 að skila aftur í myndbandaleiguna þremur myndböndum í hylki. Dómur Hæstaréttar, þar sem úrskurður sakadóms Reykjavíkur um heimild til húisleitar í myndbandaleigunni var staðfestur, var upp kveðinn 9. janúar 1987. Lögreglustjórinn í Reykjavík sendi Rannsóknarlögreglu ríkisins gögn málsins með bréfi, dagsettu 18. ágúst 1987. Í bréfinu kom m. a. fram, að fimm myndir væru á bannlista Kvikmyndaeftirlits ríkisins og ein ætluð ólögleg eftirgerð. Hinn 10. desember 1987 urðu umræður á Alþingi um þessar aðgerðir.

Hinn 25. apríl 1989 ritaði lögmaður stefnanda Rannsóknarlögreglu ríkisins bréf. Í bréfinu var farið fram á, að stefnandi yrði upplýstur um gang

málsins og hvort umræddum myndböndum yrði skilað. Skýrsla var tekin af stefnanda hjá Rannsóknarlögreglu ríkisins 1. júní 1989. Fékk stefnandi þá frest til 7. júní 1989 til að leggja fram gögn, er sönnuðu, að hann hefði haft heimild rétthafa til leigu þeirra mynda, sem hald var lagt á. Með bréfi, dagsettu 12. júlí 1989, ritaði lögmaður stefnanda Rannsóknarlögreglu ríkisins bréf um málamiðlun í málinu.

Hinn 5. október 1989 var tekin skýrsla af Knúti Bruun hrl., sem hafði verið í fyrirsvari fyrir Samtök rétthafa myndbanda á Íslandi, er aðgerðir lögreglu fóru fram, og komið fram fyrir þeirra hönd með kröfur. Þar var upplýst, að samtökin hefðu verið lögð niður á haustmánuðum 1988 og umboð hans þá jafnfamt fallið niður. Upplýsti hann, að ekki lægju fyrir sérstök til-mæli frá erlendum umbjóðendum sínum í þessum málum og að á þessu stigi gerði hann ekki frekari kröfur.

Hinn 20. október 1989 sendi Rannsóknarlögregla ríkisins ríkissaksóknara mál stefnanda. Ríkissaksóknari tók ákvörðun í málinu með bréfi, dagsettu 7. febrúar 1990, og kom þar fram, að ekki þættu efni til frekari aðgerða. Hinn 6. mars 1990 endursendi Rannsóknarlögregla ríkisins síðan lögreglu-stjóranum í Reykjavík gögn í málum 36 myndbandaleigna, þar á meðal mál stefnanda, og lagði fyrir hann að skila stefnanda myndböndum vegna ætl-aðra brota á höfundalögum. Í kjölfar ákvörðunar ríkissaksóknara og bréfs rannsóknarlögreglustjóra var í febrúar og mars 1990 fjallað á Alþingi og í fjölmiðlum um fyrningu sektarrefsinga í þessum málum og um niðurfell-ingu mála vegna brota á höfundalögum. Hinn 2. apríl 1990 var stefnanda skilað 984 myndbandsspólum. Hinn 28. september 1990 skrifaði lögmaður stefnanda ríkissaksóknara bréf. Í bréfinu var spurt, hvort rannsókn málsins væri lokið og hvort málið hefði verið fellt niður. Engin svör bárust.

Svo sem ljóst má vera af þessari frásögn, hefur gangur mála verið allt of hægur. Sú skýring hefur komið fram af hálfu Rannsóknarlögreglu ríkisins, að þar sem samkomulag um þetta efni hafi verið í sjónmáli veturinn og vor-íð 1988 milli Samtaka rétthafa myndbanda (SRM) og Samtaka íslenskra myndbandaleigna (SÍM), hafi verið talið óþarft að flýta málinu. Slíkt sam- komulag var undirritað af framkvæmdastjórum félaganna 19. janúar 1988, þótt það öðlaðist ekki gildi, þar sem það var aldrei samþykkt á aðalfundi félaganna.

Eitt megineinkenni á góðri meðferð opinberra mála er, að hún sé vönd- uð og fljótvirk, ella er þess að vænta, að réttaröryggi skerðist. Auðsæ er nauðsyn þess, að málsmeðferð gangi fljótt og vel, sbr. 138. gr. laga nr. 74/ 1974. Hagsmunir réttarfars af tryggilegri og fljótvirkri málsmeðferð koma og skýrt fram í fyrningarreglum, svo sem þeim, er stefndu bera fyrir sig.

Það er skoðun dómsins, að þessi meginregla hafi verið fyrir borð borin til tjóns fyrir stefnanda. Ekkert virðist t. d. hafa gerst í þessu máli frá því í ágúst 1987 þar til í júní 1989, í tæp tvö ár. Rannsóknin hefur og að öðru leyti verið mjög seinvirk. Breytir hér engu um, að um mikinn fjölda myndbanda var að ræða, þar sem hið opinbera ákvað sjálft, hversu mikið það færðist í fang í þessu efni.

Pá er í upphafi fullyrt, að tekin hafi verið 967 myndbönd við umrædda haldlagningu, en síðar sagt, að 984 myndböndum hafi verið skilað stefnanda og fimm myndbönd tekin, þar sem þau hafi verið á bannlista Kvikmyndaeftirlits ríkisins. Hins vegar sendi rannsóknardeild lögreglunnar í Reykjavík Rannsóknarlögreglu ríkisins einungis fjögur myndbönd, og voru þau tilgreind og sögð á bannlista. Þegar skýrsla rannsóknardeildar lögreglunnar í Reykjavík er virt, kemur í ljós, að ósamræmi er í niðurstöðutölum í skýrslugerð. Ekki fengust fyrir dómi neinar skýringar á þessu ósamræmi. Ekki er heldur að finna óyggjandi skýringar í skýrslu Baldvins Einarssonar lögregluþjóns um myndbönd, merkt íslenskum dreifingaradílum, dagsettri 2. mars 1987. Á hinn bóginn er talið, að yfirfarið myndefni hafi verið 989 spólur. Þannig er aldrei samræmi í niðurstöðutölum um fjölda myndbanda, sem hald var lagt á frá stefnanda. Pá hefur komið fram sú fullyrðing stefnanda, sem fengið hefur stuðning í framburði lögreglumanna, að myndböndin hafi orðið fyrir vatnsskemmdum í geymslu lögreglunnar. Pá hefur og komið fram, að 12 myndbönd hafi verið afhent öðrum aðilum, og hefur sú ráðstöfun ekki verið studd nægjanlegum rökum.

Til þess er vitnað af hálfu stefndu, að forsenda fyrir bótarétti samkvæmt 2. tl. 1. mgr. 150. gr. laga nr. 74/1974 sé sú, að stefnandi þurfi að fullnægja því skilyrði, að líklegri sé, að hann hafi verið saklaus en sekur um þá háttsemi, sem hann hafi verið borinn í rannsókninni. Þar sem stefnandi hafi ekki þrátt fyrir ítrekaðar áskoranir við rannsókn málsins lagt fram gögn, er sanni rétt hans til þess að dreifa myndböndunum með leigu, verði ályktað, að stefnandi sé líklegri til að vera sekur en saklaus af brotum gegn 1., 2. og 3. gr. laga nr. 3/1983 og 3. gr., 1. mgr. 5. gr., sbr. 1. mgr. 8. gr. og V. kafla höfundalaga nr. 73/1972, sbr. lög nr. 78/1984, sbr. 1. og 2. tl. 4. gr. fylgiskjals nr. I með auglýsingu nr. 110/1947 um inngöngu Íslands í Bernarsambandið, sbr. lög nr. 74/1947 um sama efni og auglýsingu nr. 82/1956 um aðild Íslands að alþjóðasamningi um höfundarétt.

Eins og atvikum er háttað í máli þessu, einkum þegar litið er til umfangs lögregluaðgerðanna og að um réttaróvissu virðist að ræða vegna ætlaðra brota á höfundarétti, sbr. framangreindan dóm sakadóms Reykjavíkur frá 19. febrúar 1990, telur dómurinn þrátt fyrir orðalag 2. tl. 150. gr. laga nr. 74/1974 ekki fært að hafna bótum til handa stefnanda á þessari forsendu.

Stefndu telja bótakröfu stefnanda fyrnda, sbr. 157. gr. laga nr. 74/1974, en samkvæmt grein þessari fyrnist bótakrafa m. a. á sex mánuðum frá vitneskju aðila um ákvörðun um niðurfall rannsóknar. Ekki verður á það fallist, að umræður á Alþingi eða umfjöllun í fjölmiðlum hafi veitt stefnanda nægilega vitneskju um niðurfall rannsóknar, til að við það verði miðað við upphaf fyrningarfrests. Ekki verður heldur talið, að stefnandi hafi getað lit-
ið á afhendingu myndbandanna 2. apríl 1990 sem ákvörðun um niðurfellingu rannsóknar, enda er hann ekki löglærður. Eins og á stóð, hefði verið nauðsynlegt, að afhendingunni hefði fylgt formleg tilkynning um það efni, sbr. 42. gr. laga nr. 74/1974, enda hafði stefnandi spurst fyrir um gang málsins hjá Rannsóknarlögreglu ríkisins með bréfi, dagsettu 25. apríl 1989. Þá liggur fyrir fyrirspurn stefnanda í bréfi, dagsettu 28. september 1990, um þetta efni til ríkissaksóknara, sem ekki var svarað. Að þessu öllu virtu telur dómurinn, að fyrningarfrestur hafi ekki verið liðinn, er málið var höfðað.

Stjórnvöldum ber að gæta þess, að eðlilegt vægi sé á milli þeirra opinberu hagsmuna, sem ætlunin er að vernda, og þeirra aðgerða, sem gripið er til. Aðgerðirnar verða að helgast af þeim markmiðum, sem ætlað er að ná. Ekki má vera misvægi milli ætlaðra brota og þeirra aðgerða, sem beita skal. Aðgerðir lögreglu þurfa, hlutrænt séð, að vera nauðsynlegar, markvissar og mega ekki ganga lengra en efni eru til. Segir m. a. í 38. gr. laga nr. 74/1974, að lögreglumenn skuli gæta þess í störfum sínum, að mönnum verði ekki gert tjón, óhagræði eða miski framur en óhjákvæmilegt er, eftir því sem á stendur.

Dómurinn telur, eins og áður er rakið, upphaflegar aðgerðir nokkuð harkalegar. Mikill seinagangur hefur einkennt málsmeðferð, sem ekki leiddi til áfellis. Seint og um síðir var rannsóknargögnum skilað án nokkurra athugasemda af hálfu ríkisvaldsins, og ekki fylgdi með rannsóknargögnum listi yfir þau myndbönd, sem verið var að skila. Ekki er vitað, hvort nákvæmlega því var skilað, sem upphaflega var tekið, en stefnandi fékk ekki fyrir en mörgum árum eftir haldlagninguna afhentan lista yfir þau myndbönd, sem ætlað var, að hefðu verið frá honum tekin. Stefnandi heldur því fram, að á þeim lista, sem hann sagðist hafa þurft að greiða gjöld fyrir til þess að fá afhent eintak af, hafi verið tilgreind myndbönd, sem hann hafi ekki kannast við að hafa átt. Þá er óumdeilt, að stefnanda var skilað fleiri myndböndum en sagt var, að tekin hefðu verið frá honum í upphafi. Þá hafa myndböndin væntanlega orðið fyrir skemmdum í vörslu lögreglu. Nokkur myndbönd munu hafa verið afhent sérstökum rétthöfum, án þess að fullnægjandi skýringar liggi fyrir. Þau fjögur eða fimm myndbönd, sem reyndust vera á bannlista kvikmyndaeftirlitsins, verða hér ekki talin rétt-

læta framangreinda málsmeðferð, enda lá sú niðurstaða fyrir þegar í ágúst 1987, og var henni ekki fylgt frekar eftir af hálfu ákærvalds. Um framkvæmd aðgerðanna var ekki haft samráð við Kvikmyndaeftirlit ríkisins, og fram kom fyrir dómi, að það var því ekki meðmælt, að staðið yrði að aðgerðunum með þeim hætti, sem raun varð á. Þá má hér einnig hafa í huga, að ekki er óyggjandi, af hvaða erlendum kvikmyndum höfundaréttur nýtur refsiverndar hér á landi, sbr. fyrrgreindan dóm sakadóms Reykjavíkur, upp kveðinn 19. febrúar 1990.

Þegar framangreint er virt, verður ekki komist hjá að líta á aðgerðirnar í heild sem særandi fyrir stefnanda og líklegar til að hafa bakað honum tjón, sem honum verður ekki um kennt. Ber honum því bætur úr hendi ríkisvaldsins samkvæmt XVIII. kafla laga nr. 74/1974.

Stefnandi reisir bótakröfu sína á tjónsútreikningum fyrir tapaðar leigutekjur og til vara á innkaupsverði myndbanda í lok árs 1986. Fallast verður á það með stefnda, að stefnandi hafi sönnunarbyrði fyrir því, að honum hafi í ábataskyni verið heimil nýting umræddra höfundaréttarverka, sem lagt var hald á. Stefnandi hefur í máli þessu ekki fært sönnur að því, að hann hafi haft framangreinda heimild, sem hann geti reist dómkröfur sínar á. Af þessari ástæðu hefur stefnandi ekki fært sönnur á umfang þess skaðabótaskylda fjártjóns, sem hann telur sig hafa orðið fyrir. Dómurinn lítur því svo á, eins og málið hefur verið lagt fyrir hann, að ekki sé skilyrði þess að meta fjártjón, sem stefnandi kann að eiga lögvarða kröfu til, á þeim forsendum, sem stefnandi reisir kröfu sína á.

Á hinn bóginn er rétt að líta til þess, að ekki hefur fengist úr því skorið með þessum aðgerðum, hvort og að hve miklu leyti stefnandi hafi gerst sekur um brot á höfundalögum. Enn fremur hefur komið fram, að í einhverjum tilvikum hefur verið lagt hald á myndbönd, sem fullnægðu öllum skilyrðum til leigu. Sé litið til þessa, umfangs aðgerðanna og hversu langur tími leið, þar til niðurstaða lá fyrir, svo og atvika málsins að öðru leyti, telur dómurinn rétt að dæma stefnanda bætur bæði fyrir fjártjón og miska, sem þykja hæfilega metnar á 200.000 kr. Bætur þessar eru metnar miðað við verðlag við dómsuppsögu, og þykir því eftir atvikum málsins og með tilvísun til 15. gr. vaxtalaga nr. 25/1987 rétt, að fjárhæðin beri dráttarvexti frá 1. maí 1991.

Eftir úrslitum málsins og með tilvísun til 177. gr. laga nr. 85/1936 þykir rétt, að stefndu greiði stefnanda málskostnað, sem telst hæfilega ákveðinn 100.000 kr. Samkvæmt 3. tl. 154. gr. laga nr. 74/1974 hefur stefnandi gjafsókn í máli þessu, og er fjárhæð málskostnaðar án virðisaukaskatts miðuð við, að hún renni óskipt úr ríkissjóði til lögmanns stefnanda sem málflytningsspóknun honum til handa.

Úrslit málsins verða því þau, að stefndu, dómsmálaráðherra og fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs, verða dæmdir til að greiða stefnanda 200.000 kr. ásamt dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 1. maí 1991 til greiðsludags og 100.000 kr. í málskostnað, en sú fjárhæð ber talsmanni stefnanda, Gunnari Jóhanni Birgissyni hdl., í talsmannslaun.

Dóm þennan kváðu upp Jón L. Arnalds borgardómari, Allan V. Magnússon borgardómari og Ólöf Pétursdóttir borgardómari. Dómurinn var fjölskipaður samkvæmt heimild í 2. tl. 37. A. gr. laga nr. 85/1936.

D ó m s o r ð:

Stefndu, dómsmálaráðherra og fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs, greiði stefnanda, Ingimundi Jónssyni, 200.000 kr. ásamt dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 1. maí 1991 til greiðsludags og 100.000 kr. í málskostnað, en þessi fjárhæð ber talsmanni stefnanda, Gunnari Jóhanni Birgissyni héraðsdómslögmanni, í talsmannslaun.

Vextir af málskostnaði reiknist frá 15. degi eftir uppkvaðningu dóms þessa samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987.

Áfallnir vextir leggist við höfuðstól skuldar á 12 mánaða fresti í samræmi við 12. gr. vaxtalaga nr. 25/1987.

Dóminum ber að fullnægja innan 15 daga frá lögbirtingu hans að telja að viðlagðri aðför að lögum.
